

VERGETEN

Knipsel uit de Volkskrant van 18-03-2019

Het programma heeft een persoonlijke lading voor directeur Tido Visser, die zijn vader verloor aan dementie.

BIËLLA LUTTMER

TIDO VISSER RINGEL GOSLINGA

Het Nederlands Kamerkoor (NKK) gaat op tournee met een voorstelling over dementie, Vergeten. De aanleiding voor het programma is persoonlijk. De beroemde bariton Lieuwe Visser stierf vijf jaar geleden aan de ziekte, en behalve bariton was hij ook de vader van NKK-directeur Tido Visser. Via de telefoon herken je in zijn stem onmiddellijk de gonzende bariton van zijn vader Lieuwe.

Hoe was uw vader als patiënt?

'Mijn vader was een van de twee soorten patiënten: de een kijkt de ziekte vol in het gezicht, de ander draait zich ervan af. Ik denk dat Lieuwe, net als veel andere kunstenaars, geneigd was zich ervan af te draaien: het leven is toch een groot toneel, ik speel me hier wel tussenuit.

'Hij was een enorme grappenmaker, zijn practical jokes waren zeer komisch. Toen hij 70 werd, heb ik een feest voor hem georganiseerd. Na afloop was hij heel openhartig tegen me, zo openhartig als hij normaliter nooit was. 'Ik heb een mislukte carrière gehad', vertelde hij. 'Jezus, pa', zei ik, 'kijk eens met wie je allemaal hebt gezongen: Cotrubas, Sutherland, Lotte Lenya. Wat zeur je nou?' In een later stadium realiseer je je dat het toen al aan de gang was. Dat die depressieve gevoelens deel uitmaakten van het ziekteproces.'

Hebt u autobiografische aspecten gebruikt?

'Mijn vader had Lewy body dementie, dat kon hij zelf nooit onthouden, hij zei dan 'hillybillydementie'. Lewy body dementie is heel anders dan alzheimer, waar het over

vergeetachtigheid gaat.

'Het ging meer over hallucinaties, het verliezen van het logisch denkvermogen. Lieuwe zag rivieren door de straat stromen en mannetjes op daken zitten. Dan belde hij me helemaal in paniek op: 'Haal me hier uit!'

'Bij die hallucinaties moet ik denken aan een van de mooiste rollen die Lieuwe ooit gezongen heeft: Eight Songs for a Mad King van Peter Maxwell Davies. Hij speelt daarin George III, die gek was, gedichtjes schreef over vogels en zelf componeerde. De instrumentalisten zitten in vogelkooien en George is manisch en roept die vogeltjes aan. Je ziet hoe hij gelukkiger is in zijn hallucinaties dan wanneer hij wakker is. Dat heeft Lieuwe fenomenaal neergezet.

'Bij Lieuwe zelf waren die hallucinaties vreselijk. Die kolkende rivieren vond hij helemaal niet leuk. De deliriums, waarin hij een paar dagen weg was, waren beter dan wanneer hij wakker was en zich bewust was van de toestand waarin hij verkeerde.'

Beangstigend, lijkt me, ook voor de familieleden. Is die angst dan beter beheersbaar als je de ziekte van dichtbij hebt moeten meemaken?

'Nee, die is in mijn geval alleen maar groter. De ziekte zelf is angstaanjagend: je wilt er het liefst van weghollen. Heb je voldoende ballen om er op tijd uit te stappen? Die vraag komt in je op, omdat het zo'n gradueel proces is. We hadden de mogelijkheid om het bij Lieuwe misschien nog een half jaar te rekken, door hem aan het infuus te leggen. Uiteindelijk vonden we dat als hij niet meer zelf kan eten of drinken, de tijd misschien daar is om hem te laten gaan. Maar dat het zover moest komen...

'Het was, niet alleen voor mijzelf maar voor alle aanwezigen, louterend om op de begrafenisrede van mijn vader te zeggen dat het de mensonterendste kloteziekte is die ik in mijn leven heb gezien.'

Wat wilt u met het programma bereiken?

'Voor ons als Nederlands Kamerkoor gaat het om impact. Ik geloof niet dat je in 2019 nog als kunstenaar kunt bestaan zonder je tot de wereld te verhouden. Bij dit programma is het fantastisch dat er ook een voorprogramma is, waarin je kunt leren over hoe zang kan worden ingezet bij de behandeling van mensen met dementie.

Na afloop kun je vragen stellen aan onderzoekers van het Alzheimer Centrum. We proberen met deze voorstelling zowel artistieke als maatschappelijke impact teweeg te brengen.'

Hoe is het voor uzelf?

'Het komt erg terug, maar ik denk dat ik een echte Fries ben, want tot nu toe houd ik mijn emoties nog onder de duim. Tijdens een van de voorstellingen zal het wel in alle hevigheid losbarsten.'

ZINGEN TEGEN DE ZIEKTE

Maartje de Lint, zangeres en coach, zingt met mensen met dementie en boekt daarmee opzienbarende successen. In het voorprogramma bij het concert kun je kennismaken met haar workshops. Tido Visser: 'Zingen heractiveert zowel het brein als het lichaam. Je wordt er actiever, fitter, alerter, scherper van. De resultaten die zij met haar methode boekt, gaan zo ver dat medewerkers van het Erasmus Medisch Centrum haar aanpak wetenschappelijk willen onderzoeken.'

De recensie van Vergeten staat op pagina V6.